

Vergaderjaar 2008–2009

30 816

Groene Hart

Nr. 2

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 juli 2009

Met deze brief wil ik, als coördinerend minister voor het Groene Hart, u informeren over de voortgang en de stand van zaken van het Rijksprogramma Groene Hart. Ik doe dit mede namens minister Cramer van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en staatssecretaris Huizinga van Verkeer en Waterstaat (VenW).

Aanleiding

Groene Hartbrief

In september 2006 heeft mijn voorganger u, mede namens de ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), Verkeer en Waterstaat (VenW), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de staatssecretaris van Economische Zaken (EZ), de Groene Hartbrief aangeboden (kamerstuk 30 816, nr. 1). De Groene Hartbrief behandelde drie Nationale Landschappen: Groene Hart, Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam.

Deze Nationale Landschappen overlappen deels. Het betreft echter voornamelijk een geografische overlapping. Elk Nationaal Landschap heeft zijn eigen doelen en kent zijn eigen overlegstructuren, werkwijze, tempo en verantwoording. Vanwege deze verschillen kies ik ervoor u nu alleen over het Nationale Landschap Groene Hart te informeren.

Rijkskaders, provinciale uitvoering

In de Groene Hartbrief staan de doelen en de opzet van het Rijksprogramma Groene Hart. Hiermee heeft het Rijk de kaders voor het Groene Hartbeleid neergezet. De uitwerking en uitvoering van het Groene Hartbeleid is (conform de sturingsfilosofie uit de Nota Ruimte) een taak van de provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland. Hiervoor hebben zij het Uitvoeringsprogramma 2007–2013 geschreven. Voor de coördinatie en

sturing van dit Uitvoeringsprogramma hebben de drie provincies zich verenigd in de Stuurgroep Groene Hart en een gezamenlijk Programmabureau Groene Hart opgericht.

Via een jaarlijkse voortgangsrapportage informeert de Stuurgroep Groene Hart onder andere het Rijk over de voortgang en actualiseert c.q. herijkt zij (onderlinge) afspraken. In 2008 heeft de Stuurgroep Groene Hart een eerste voortgangsrapportage (over 2007) van het Uitvoeringsprogramma Groene Hart opgeleverd. Dit voorjaar is de tweede voortgangsrapportage (over 2008) verschenen. Bovendien zijn dit voorjaar twee rapporten verschenen over een effectieve uitvoering van het Groene Hartbeleid. Het eerste betreft een advies van de Randstedelijke Rekenkamer aan de Provinciale Staten van de drie provincies. Het tweede is een uitvoeringsanalyse van Mentink Procesmanagement in opdracht van de ministers van LNV en VROM en de staatssecretaris van VenW en het interprovinciale Programmabureau Groene Hart. Uit bovengenoemde stukken blijkt dat het Groene Hartbeleid zich in een transitie van beleid naar uitvoering bevindt. Dit moment wil ik gebruiken om stil te staan bij de resultaten tot nu toe en om de stand van zaken van dit moment op te maken.

Opzet van deze brief

Daarvoor blik ik eerst terug op de Groene Hartbrief uit 2006, de uitwerking daarvan door de provincies in het Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007–2013 en relevante beleidsontwikkelingen die zich sindsdien voorgedaan hebben. Vervolgens beschrijf ik de voortgang en de huidige stand van zaken in het Groene Hart. Ik sluit af met aandachtspunten en conclusies.

Hoofdpijnen Groene Hartbrief 2006

In het rijksprogramma Groene Hart denkt het Rijk mee met de betrokken partijen in het gebied over de ontwikkeling van het Groene Hart met respect voor het unieke karakter van het gebied. De rijksdoelen voor het Groene Hart in de Groene Hartbrief komen, in hoofdpijnen, voort uit de Nota Ruimte en de nota's Agenda Vitaal Platteland, Pieken in de Delta, Nota Mobiliteit en het Actieplan Ruimte en Cultuur:

- Duurzaam behoud van de kwaliteiten in de veenweidegebieden;
- Goede samenhang tussen de ontwikkeling van het Nationaal Landschap «Het Groene Hart» en de ontwikkeling van het Nationaal Landschap de Stelling van Amsterdam en van het Nationaal Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie en met de ontwikkeling van de Natte As (tegenwoordig Groene Ruggengraat);
- Behoud en versterking van de economische vitaliteit van het gebied;
- Benutting van de kansen die het water biedt;
- Oplossing van de steeds urgenter wordende wateropgave door onder andere benutting van functiecombinaties;
- Integratie en snelle uitvoering van de lopende strategische Groene Hartprojecten.

In algemene zin zijn daarnaast ook de doelstellingen voor de Nationale Landschappen zoals verwoord in de Nota Ruimte op het Groene Hart van toepassing, bijvoorbeeld migratiesaldo nul en de uitwerking van de kernkwaliteiten.

Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007–2013

De drie betrokken provincies (Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland) zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het Groene Hartbeleid. Hiervoor hebben zij het Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007–2013 opgesteld.

In het Uitvoeringsprogramma Groene Hart zijn de eerdergenoemde rijksdoelen verder uitgewerkt.

Binnen het uitvoeringsprogramma heeft een aantal projecten de status icoonproject gekregen. Dit zijn projecten die:

- in sterke mate bijdragen aan één of meerdere van de strategische opgaven in het Groene Hart;
- een voorbeeld- of aanjaagfunctie voor het hele Groene Hart hebben;
- kansrijk zijn en waarbij er reëel zicht is op uitvoering.

Momenteel zijn er elf icoonprojecten. De aandacht en energie van het Rijk gaat met name naar deze icoonprojecten. Daarnaast zijn er nog drie projecten waar het Rijk veel aandacht aan heeft besteed: Voorloper, Verkenning verbetering sturing op stedelijke ontwikkelingen (migratiesaldo nul) en Kwaliteitsatlas. Verderop in deze brief kom ik hier uitgebreider op terug.

Relevante beleidsontwikkelingen sinds 2006

Sinds het verschijnen van de Groene Hartbrief in 2006 heeft het beleid niet stilgestaan. Er is een aantal beleidsdocumenten verschenen die ook het Groene Hart raken: Programma Mooi Nederland, Urgentieprogramma Randstad, Structuurvisie Randstad 2040, Agenda Landschap en Nationaal Waterplan. Hier wil ik enkele hoofdlijnen benoemen.

De kern van het Programma Mooi Nederland ligt in een betere benutting van bebouwd gebied. Dit doet het kabinet door in te zetten op verdichting en bundeling, transformatie en herstructurering van bedrijventerreinen, bescherming van openheid van kwetsbare gebieden, zoals Rijksbufferzones en Nationale Landschappen, en verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Het innovatieprogramma Mooi Nederland levert daar een bijdrage aan. Doel is: nieuwe verrommeling voorkomen, bestaande verrommeling (bijvoorbeeld verspreid liggende glastuinbouw) wegnemen en ontwikkelingen stimuleren die bijdragen aan de openheid en het groene karakter van het landschap.

Het Programma Randstad Urgent bestaat uit 35 projecten die bestuurlijke aandacht en druk nodig hebben om voortgang te boeken. Het Groene Hart kent drie Randstad Urgent-projecten: Groene Ruggengraat, Groot Mijndrecht Noord en Oude Rijnzone.

Het kabinet heeft zich in de Structuurvisie Randstad 2040 tot doel gesteld om de Randstad te ontwikkelen tot een duurzame en concurrerende Europese topregio. Voor het Groene Hart is het sleutelwoord daarbij verbinding: verbinding met de omliggende water- en natuurgebieden (groenblauwe delta) en verbinding met de omliggende steden (recreatief groen). Dat betekent een schaa sprong van het Groene Hart naar een Groenblauwe Delta.

De Agenda Landschap staat voor de wijze waarop het kabinet aan het Nederlandse landschap werkt. De aanpak verloopt langs drie sporen: zorgvuldig omgaan met de ruimte, betrekken van burgers en bedrijven («het wordt mooier als u meedoet») en zorgen voor een duurzame financiering van het landschap.

Een concrete actie uit de Agenda Landschap is het ondersteunen van provincies en gemeenten bij het uitwerken van de kernkwaliteiten van Nationale Landschappen. Het Groene Hart met de Kwaliteitsatlas (zie verderop in deze brief) is één van de pilots hiervoor.

Het (ontwerp) Nationaal Waterplan is de opvolger van de 4e Nota Waterhuishouding. Voor het aanpakken van verzilting en bodemdaling zijn de volgende algemene uitgangspunten van toepassing: per gebied de afweging maken in hoeverre functies geacommodeerd kunnen worden met bijbehorend peilbeheer, afremmen van bodemdaling, verkrijgen van een duurzaam watersysteem met grotere peilvakken en water bepalender laten zijn in de besluitvorming over de opgaven die in een gebied spelen.

Resultaten tot nu toe

Sinds het verschijnen van de Groene Hartbrief heeft de nadruk vooral gelegen op beleidsuitwerking, planvorming en programmering. Het Uitvoeringsprogramma 2007–2013 is één van de resultaten daarvan. In 2007 en 2008 hebben ook andere uitwerkingen veel aandacht gevraagd, bijvoorbeeld de Voorloper en de Kwaliteitsatlas. Ook is migratiesaldo nul verder uitgewerkt voor het Groene Hart.

Voorloper & Kwaliteitsatlas

In de Voorloper hebben de drie provincies hun gezamenlijke beleid voor het Groene Hart (binnen de kaders van het rijksbeleid) verwoord. In december 2008 hebben de Gedeputeerde Staten van Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland de Voorloper Groene Hart vastgesteld. Het is voor het eerst dat drie provincies afspraken hebben gemaakt over gezamenlijk ruimtelijk beleid. De doorwerking van het ruimtelijk beleid uit de Voorloper moet plaatsvinden in de provinciale structuurvisies en verordeningen. Mijn collega-bewindslieden en ik hechten aan een snelle borging via deze weg. Noord-Holland en Zuid-Holland maken momenteel een provinciale structuurvisie en verordeningen. In Noord-Holland zal het nieuwe college van Gedeputeerde Staten vaststellen hoe dit proces verder zal verlopen. Zuid-Holland heeft terinzagelegging van het ontwerp eind 2009 gepland en vaststelling van de provinciale structuurvisie en verordening door Provinciale Staten in 2010. Utrecht heeft ervoor gekozen om het huidige streekplan beleidsneutraal om te zetten en wil in een smalle thematische structuurvisie onder meer de onderwerpen uit de Voorloper die afwijken van het vigerende streekplan uitwerken. Deze themagewijze provinciale structuurvisie moet voor juli 2010 vastgesteld worden. In 2012 is de vaststelling van een integrale structuurvisie voorzien.

Een ander product waarmee het (rijks)beleid in 2008 is uitgewerkt in de Kwaliteitsatlas. De minister van VROM heeft op 26 maart 2009 deze interactieve website gelanceerd (www.kwaliteitsatlas.nl). De atlas bevat gebiedsprofielen waarin de belangrijkste landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kenmerken van het Groene Hart worden beschreven en verbeeld. In het nationale snelwegpanorama Venster Bodegraven-Woerden, bijvoorbeeld, is openheid een belangrijke kwaliteit.

Inrichtingsprincipes voor dit Venster zijn het veiligstellen van de fraaie doorzichten vanaf het oeverpad langs de Oude Rijn naar het open achterland en de versterking van het groene karakter door de toevoeging van nieuwe landgoederen of mogelijk extra stimulering van erfbeplantingen. De Kwaliteitsatlas bevat ook een overzicht van het beleid van Rijk en provincies. En er is een overzicht van projecten waarin met succes aan het behoud en de landschappelijke ontwikkeling van het Groene Hart wordt gewerkt. Doel van de Kwaliteitsatlas is sturen op ruimtelijke kwaliteit. Met

de website kunnen bestuurders, ambtenaren, ontwikkelaars, maatschappelijke organisaties en burgers nagaan hoe ze het landschap in hun omgeving het beste kunnen behouden of versterken.

In de Kwaliteitsatlas werken de Groene Hartprovincies de kernkwaliteiten van het Nationale Landschap Groene Hart uit. Het Groene Hart loopt hiermee voorop. De Kwaliteitsatlas is geen juridisch instrument. Het is een inspiratiebron. Wat echt belangrijk is, gaan de provincies en gemeenten borgen in hun structuurvisies, verordeningen, bestemmingsplannen en beeldkwaliteitsplannen.

Migratiesaldo nul

Voor de Nationale Landschappen geldt het principe «migratiesaldo nul». Dit betekent dat de maximale wooncapaciteit in het Nationaal Landschap niet meer bedraagt dan de wooncapaciteit die nodig is om te kunnen voldoen aan de regionale woningbehoefte. Deze woningbehoefte wordt berekend op basis van de natuurlijke bevolkingsontwikkeling en een evenwicht tussen het aantal personen dat zich binnen het Nationaal Landschap vestigt en dat daaruit vertrekt. Voor het Groene Hart hebben het Rijk en de provincies dit gekwantificeerd: er mogen van 2004 tot 2020 maximaal 35 700 woningen bijkomen. Alle woningen tellen hiervoor mee. Ook degene die binnen de provinciale rode contouren gebouwd worden of via speciale regelingen zoals «ruimte voor ruimte», «rood voor groen» en nieuwe landgoederen. De provincies monitoren dit gezamenlijk. Op basis van de huidige gegevens lijken er geen problemen te verwachten. Voorwaarde daarbij is wel dat de provincies en gemeenten onderling hun bouwplannen afstemmen.

Het Rijk heeft samen met de Groene Hartprovincies een verkenning uitgevoerd: Verbetering van sturing op stedelijke ontwikkelingen in het Groene Hart. Aanleiding hiervoor was de mening van de provincies dat het primaat zou moeten liggen bij kwalitatieve sturing in plaats van bij kwantiteit (migratiesaldo nul). Eenzelfde oproep deed uw Kamer in een motie bij de Kamerbehandeling van de Structuurvisie Randstad 2040¹. Uitkomst van de verkenning is dat kwalitatieve sturing van groot belang is, maar nog verder uitgewerkt moet worden. Totdat dit effectieve, nieuwe instrumenten oplevert ter vervanging van of in aanvulling op migratiesaldo nul, blijft het Rijk (mede) sturen op een plafond voor bouwen in het Groene Hart. Dit staat ook in de eerste tranche van de AMvB Ruimte.

Uitvoering icoonprojecten

Behalve de uitwerking van beleid hebben de provincies de afgelopen jaren ook stappen gezet in de uitvoering daarvan. Acht van de elf icoonprojecten zijn nu in uitvoering. Daarmee is de basis gelegd om in de komende jaren de effecten van het beleid zichtbaar te maken in het Groene Hart. In de bijlage is een samenvatting van de voortgangrapportage 2008 over het Uitvoeringsprogramma 2007–2013 toegevoegd². Hier concentreer ik mij op enkele resultaten uit de projecten Merk & Marketing, Groene Ruggengraat, Krimpenerwaard, Horstermeerpolder, Oude Rijnzone en Groot Mijdrecht Noord.

Merk & Marketing

Merk & Marketing draait om «het merk» Groene Hart. Wat maakt het Groene Hart uniek en hoe breng je dat aan de man? Daarvoor is een marketingplan opgesteld, dat is gepresenteerd tijdens het symposium «Het Groene Hart leeft» op 26 maart 2009. De website www.groenehart.nl moet hét portaal naar het Groene Hart worden. Op 26 maart is gestart met

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 089, nr. 42.

² Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

een wervingscampagne voor deelnemers. In juli 2009 zal de publieks-campagne starten, gericht op de vakantie-thuisblijvers. Onder het motto «Het Groene Hart begint hier» worden de inwoners van de Randstad gewezen op de rust en ruimte die zij ook dicht bij huis kunnen vinden.

Groene Ruggengraat

De Groene Ruggengraat is een icoonproject en een Randstad Urgentproject. Het doel is een robuuste ecologische verbindingzone te realiseren van de Zeeuwse Delta tot het Lauwersmeergebied. Naast de ecologische functie draagt de Groene Ruggengraat ook bij aan versterking van de landschappelijke diversiteit en cultuurhistorische identiteit, een duurzaam waterbeheer, het remmen van bodemdaling in veenweidegebieden en betere recreatieve mogelijkheden. Met de Groene Ruggengraat is het afgelopen jaar flinke vooruitgang geboekt. Het indicatieve tracé is vastgelegd in de Voorloper Groene Hart; Noord-Holland is gestart met de begrenzing. De provincies hebben per deelgebied de ecologische opgaven uitgewerkt. Deze geven een realistisch beeld van de doorlopende natuurverbinding tussen de Biesbosch en de Randmeren. De belangrijke barrières worden aangepakt (A1, A2, A12, Amsterdam-Rijnkanaal). Andere kruispunten met rijksinfrastructuur zijn bekend en worden verwerkt in de in 2009 aan te passen knelpuntenlijst van het Meerjarenprogramma Ontsnippering. De resultaten zijn in maart 2009 gedeeld met bestuurders van gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties op een conferentie in Kamerik.

Westelijke Veenweiden

Het Groene Ruggengraat-project heeft door de geografische overlap een sterke relatie met het Programma Westelijke Veenweiden. Rijksdoelen voor de Westelijke Veenweiden zijn onder andere remmen van de bodemdaling, een stabiel en robuust watersysteem en een duurzaam en vitaal landgebruik. Op 10 juli jl. heeft het kabinet hiervoor € 113 mln. toegekend uit het Nota Ruimte-budget. Met deze forse investering benadrukt het kabinet het belang dat zij hecht aan het karakteristieke, Hollandse veenweidelandschap. Daarnaast wordt ook uit andere (regionale) budgetten fors geïnvesteerd in deze gebieden. De totale investering in het gebied loopt daarmee op tot ruim 500 miljoen euro.

Krimpenerwaard

In de Krimpenerwaard lopen planvorming en uitvoering parallel. Op beide fronten zijn resultaten te melden. Zo is er een veenweidepact gesloten, is de streekplanwijziging vastgesteld en is het natuurgebiedsplan ter inzage gelegd.

Het veenweidepact is gericht op vijf doelen: de aanleg van nieuwe natuur, duurzaam waterbeheer en het tegengaan van bodemdaling, het versterken van de landbouwstructuur, extra kansen voor toerisme en recreatie en het stimuleren van vernieuwend ondernemerschap. Voor grondverwerving is in 2008 volledige schadeloosstelling toegepast en een proactieve ruil- en aankoopstrategie gestart. Dit werpt zijn vruchten af: 104 van de geplande 150 hectare voor natuurinrichting zijn verworven. Daarnaast is in 2008 40 hectare natuurgebied ingericht en overgedragen aan een behorende instantie.

Horstermeerpolder

Om verdroging in het Vechtplassengebied tegen te gaan, de waterkwaliteit te verbeteren en ruimte te maken voor waterberging, is een herinrichting van de Horstermeerpolder nodig. Deze herinrichting moet

leiden tot een duurzame combinatie van waterberging, natuurontwikkeling en landbouw, passend bij de waterhuishouding. De provincie heeft in maart 2009 het Inrichtingsplan hiervoor vastgesteld. Er zijn inmiddels gronden aangekocht: een groot deel (200 ha) van de benodigde 250 hectare nieuwe natuur is verworven. Eén van de instrumenten dat hieraan heeft bijgedragen, is kavelruil.

Op 27 april jongstleden hebben de Kamerleden Haverkamp en Koppejan vragen aan mij gesteld naar aanleiding van de discussie in de Provinciale Staten van Noord-Holland over het creëren van natte natuur in de Horstermeerpolder. Mijn antwoord hierop heb ik u recent toegestuurd¹. Dit heeft geleid tot aanvullende vragen op 24 juni jl.². De antwoorden daarop heb ik u gelijktijdig aan deze brief toegestuurd.

Oude Rijnzone+

De Oude Rijnzone is een integraal project waarin door herstructurering en groene inpassing de behoefte aan wonen en werken in dit gebied wordt opgevangen. Daarbij worden de waarden in het Groene Hart versterkt. De herstructureringsopgave is groot en vergt ook investeringen in ontsluiting. De uitvoering van dit project gaat de spankracht van de regionale partijen te boven. Daarom zal het project middelen ontvangen uit het Nota Ruimte Budget (€ 30 mln.). De planvorming voor het project is versneld dankzij de opname van het project in Randstad Urgent. Het Rijk, provincie en gemeenten hebben in het project in de laatste planvormingsfase extra accenten gelegd bij de toepassing van de SER-ladder en de inzet op de herstructurering conform de uitgangspunten van het programma Mooi Nederland. Bovendien zal de regionale samenwerking voor de uitvoering van het project worden vormgegeven.

Groot Mijdrecht Noord

Het project Groot Mijdrecht Noord is een icoonproject en een kandidaat Randstad Urgentproject. Gedeputeerde Staten Utrecht hebben op 24 maart jl. besloten dat van alle varianten voor de herinrichting van de polder Groot Mijdrecht Noord alleen het al bestaande Plan de Venen aanvaardbaar is. Dit is op 6 juli jl. bekrachtigd door Provinciale Staten.

De nieuwere strategieën, waaronder de multifunctionele plas, hebben Provinciale Staten van Utrecht in december 2008 afgewezen, omdat zij de problemen onvoldoende oplosten en/of financieel niet haalbaar waren. De komende tijd wordt gezocht naar aanvullende technische maatregelen die de effecten van de zoute kwel in het boezemsysteem in de omgeving van Groot Mijdrecht Noord verzachten/verminderen. Het belangrijkste waterprobleem, het uitmalen van zoute kwel op de boezem, wordt namelijk niet opgelost met het Plan de Venen. Het Plan de Venen voldoet onvoldoende aan de Nota Ruimte-doelen (klimaatbestendige inrichting via integrale gebiedsontwikkeling en innovatie). Het Nota Ruimte Budget-traject zal om die reden worden stopgezet. Met de twee besluiten (het besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht ten aanzien van de herinrichting van de polder en het besluit om het Nota Ruimte Budget-traject stop te zetten) is de Randstad Urgent-afspraken afgerond.

Aandachtspunten

Behalve de hierboven genoemde resultaten zijn er ook enkele zaken die zorgen baren. Deze staan hieronder en zal ik aandachtig blijven volgen.

¹ Kamervragen met antwoord 2008–2009, nr. 2709.

² Vraagnr. 2009Z12235.

Verrommeling

Eén van de meest gehoorde klachten in het Groene Hart is dat het landschap verrommelt. Niet voor niets heeft de minister van VROM het programma Mooi Nederland gestart en is de Agenda Landschap verschenen. Dit zijn manieren waarop het Rijk verrommeling bestrijdt. Maar er is meer. Zeker in het Groene Hart. Eerder heb ik de Kwaliteitsatlas al genoemd. De Kwaliteitsatlas is één van de instrumenten waarmee verrommeling in het Groene Hart wordt tegengegaan. De inhoud van de Kwaliteitsatlas wordt geborgd in provinciale structuurvisies en verordeningen en bestemmingsplannen. Verder werkt de Kwaliteitsatlas door middel van inspiratie: via praktijkvoorbeelden, via ontwerpateliers en via een kwaliteitsteam. Daarnaast zijn de icoonprojecten Oude Rijnzone en Schelluinen West gericht op het opheffen van bestaande verrommeling. De resultaten daarvan worden de komende jaren zichtbaar.

Via het (nieuwe) Ruimtelijke Ordeningsinstrumentarium wordt de juridische bescherming van het Groene Hart geregeld. Op rijksniveau is daarvoor de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) Ruimte opgesteld. In deze AMvB heeft het kabinet bijvoorbeeld vastgelegd dat de provincies een aantal zaken verder uit moeten werken in hun structuurvisies en verordeningen, zoals de kernkwaliteiten, grootschalige stads- of dorpsontwikkelingslocaties, glastuinbouw- of bedrijventerreinenlocaties, infrastructuurprojecten en migratiesaldo nul. Op provinciaal niveau zijn de structuurvisies en verordeningen juridische middelen waarmee verrommeling wordt tegengegaan. Alle drie de Groene Hart-provincies werken bijvoorbeeld met rode contouren in hun structuurvisies. In de structuurvisies leggen de provincies ook vast dat ruimtelijke plannen voor het Groene Hart vergezeld moeten gaan van een beeldkwaliteitsplan. In de provinciale verordening komen de voorwaarden waaraan zo'n plan moet voldoen. De gemeenten, verenigd in het Woerdens beraad, werken op hun beurt aan «bestemmingsplannen met Groene Hart-kwaliteit». In dit project delen gemeenten kennis en ervaring en hebben zij een checklist opgesteld van basale kwaliteitsvereisten waaraan bestemmingsplannen in het Groene Hart moeten voldoen.

Zo'n bestemmingsplan moet bijvoorbeeld niet alleen concrete regels bevatten, maar ook een visie op de ruimtelijke ontwikkeling en op het behoud van het agrarische cultuurlandschap.

Ook regelingen als «ruimte voor ruimte» en «rood voor groen» dragen bij aan het tegengaan van verrommeling. Een goed voorbeeld daarvan is de sanering van verspreid glas. Met de «ruimte voor ruimte»-regeling worden bestaande kassen of bedrijfsgebouwen gesloopt. De mogelijkheden voor woningbouw die zo ontstaan, worden op een andere plek, veelal gekoppeld aan een woonkern, benut.

Versnelling noodzakelijk

De investeringen in het Groene Hart hebben nog niet het gewenste tempo. In 2008 hebben de provincies € 27,9 miljoen in het Groene Hart geïnvesteerd. Dat is 57% van de door hen voor 2008 geraamde middelen. De provincies zijn bezig de belemmeringen weg te nemen om vervolgens met de beschikbare middelen het investeringstempo op te schroeven. Ook de besteding van de Dittrich-middelen ligt achter op schema. Ik heb eerder ingestemd met het verzoek van de provincies om de bestedingsperiode voor deze middelen met een jaar te verlengen tot eind 2009. De provincies doen nu een uiterste poging de uitvoering te versnellen.

Grondverwerving en Particulier Natuurbeheer

De grondverwerving in het Groene Hart verliep stroef in 2008. De grondmobiliteit was laag, de grondprijzen waren hoog en de inzet van Particulier Natuurbeheer bleef achter. Dit remt de uitvoering én de bestedingen. Hierin is het Groene Hart echter niet uniek. Deze problematiek bespreek ik met de betrokken provincies met als doel om gezamenlijk oplossingen te zoeken en hier creatief mee om te gaan. Goede voorbeelden zijn er al zoals in de Krimpenerwaard waar in 2008 volledige schadeloosstelling en een proactieve ruilen aankoopstrategie zijn toegepast. Dat heeft er daar toe geleid dat 104 van de geplande 150 hectare (69%) zijn verworven.

Vrijwillige grondverwerving blijft het uitgangspunt, maar provincies geven aan dat in specifieke gevallen onteigening noodzakelijk is om met net dat ontbrekende stukje grond de realisatie van een project vlot te trekken. Ik heb met provincies de afspraak gemaakt dat zij landelijk over deze ILG-periode tot maximaal 10% kunnen onteigenen, maar daar terughoudend mee dienen om te gaan. Bij de mid term review zal ik samen met hen bezien of deze 10% volstaat.

Over Particulier Natuurbeheer kan ik u melden dat particulieren en andere beheerders en betrokkenen in het landelijk gebied mij onlangs concrete voorstellen hebben aangeboden, die moeten leiden tot een impuls in het Particulier Natuurbeheer. Ik streef ernaar om aan het einde van dit jaar mijn standpunt daarover aan de Europese Commissie aan te bieden.

Effectmonitoring

De drie Groene Hartprovincies ontwikkelen momenteel een netwerk van effectmetingen, waardoor de realisatie van het beleid kan worden afgezet tegen de (rijks)doelen voor het Groene Hart. De voortgangsrapportage 2009 over het Uitvoeringsprogramma 2007–2013 zal de nulmeting van die effecten bevatten.

Doorwerking Voorloper en Kwaliteitsatlas in provinciale structuurvisies

Met de Voorloper en de Kwaliteitsatlas ligt er een goede gezamenlijke basis voor de doorwerking van de (rijks)beleidsdoelen in het Groene Hart. De volgende stap is een goede borging van de Voorloper en Kwaliteitsatlas in de provinciale structuurvisies en verordeningen. Mijn collega-bewindslieden en ik hechten veel belang aan een snelle borging. Dat vraagt om een goede afstemming tussen de drie provincies, die elk hun eigen besluitvormingsproces kennen en doorlopen. Wij zullen bij dit proces betrokken blijven.

Conclusies

Uit het bovenstaande blijkt dat sinds de Groene Hartbrief er een aantal belangrijke stappen is gezet. Het beleid is inmiddels uitgewerkt en de provincies en gemeenten zullen het de komende tijd verankeren in hun ruimtelijke ordening. Ik heb waardering voor het vele werk dat door de Groene Hartprovincies is verzet. De uitvoering is gestart en zal de komende jaren zichtbare effecten in het Groene Hart opleveren.

We zitten midden in een transitie van beleid naar uitvoering. Dit vraagt ook een andere benadering vanuit het Rijk (monitoren in plaats van actief betrokken). Bij de beleidsuitwerking zijn mijn collega-bewindslieden en ikzelf vaak betrokken geweest voor een goede koppeling tussen het rijksbeleid en provinciaal beleid. Ik ben tevreden over deze samenwerking tussen het Rijk en de provincies en andere organisaties. Er ligt een heldere

visie op wat de komende periode te doen staat. De basis is daarmee gelegd. Het gaat nu vooral om een consistente doorwerking en uitvoering door provincies, gemeenten en andere organisaties. Dit proces zullen wij goed blijven volgen.

Tegelijkertijd liggen er ook enkele zorgpunten, zoals de grondverwerving. De problematiek is echter niet uniek voor het Groene Hart. Bovendien is de uitvoering hier pas goed een jaar op gang en de provincies werken hard aan oplossingen. In Noord-Holland zijn bijvoorbeeld creatieve arrangementen ontwikkeld als alternatief voor grondverwerving. En ik memoereer nog eens aan de positieve ervaringen in de Krimpenerwaard. Ik heb de Groene Hartprovincies opgeroepen zich vooral op deze creatieve manier in te blijven zetten. Ik begrijp dat daarbij naast de creatieve instrumenten onteigening noodzakelijk wordt geacht. Wij hebben afspraken gemaakt dat dit instrument terughoudend, tot een maximaal percentage van 10% van de te verwerven grondoppervlakte, ingezet kan worden voor realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur. Dit percentage betreft een landelijk gemiddelde, waarbij de provincies de mogelijkheid hebben om onderling te verevenen.

Al met al gaat het de goede kant op in het Groene Hart. De resultaten zijn nog niet direct zichtbaar in het veld. We moeten de provincies de tijd en kans geven om verdere voortgang te boeken.

De midterm-review van het ILG en het uitkomen van de Monitor Nota Ruimte (beide 2010) zijn de eerste momenten voor een evaluatie en eventueel daaraan te verbinden consequenties.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
G. Verburg